

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 8. De interesse lucri cessantis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

surum, sique putasset, præsto soluisse quia id non impedit quominus existens in mora, causam illius culpabiliter dedecet lege divina, & ipsius conscientia non minus admonente de mora, quam si creditor admouisset. Hocque est quod significari solet, cum dies seu terminus præfixus dicitur interpellare pro homine. Ita notat Petr. à Nauar. in cit. cap. 2. num. 282. ubi etiam monet prædicta non procedere, cum debitor verosimiliter confideret, & existimaret creditorem ratam habituram dilationem solutionis quia tunc, etiam transacto termino, non censetur esse in mora, sicut est quando verosimiliter cogitat, aut cogitare debet, creditorem nolle maiorem dilationem dare, siue quia iam sæpius repetiit debitum, siue quia aliquid aliud simile interuenit, unde satis cognoscitur ipsum velle sibi statim solui.

CAPUT VIII.

De interesse lucri cessantis.

SUMMARIUM

- 78 Interesse lucri cessantis restitui debet ei, qui inuitus mutuauit.
- 79 Ille qui sponte mutuauit pacis propter cessante de lucro cessante post lapsum terminum solutionis præfixum.
- 80 Controuersia, An in pactum deducere possit, ut soluat interest lucri cessantis, contingens ante quam lapsus sit terminus præfixus solutionis.
- 81 Pars affirmans potest tunc conscientia teneri.
- 82 Restitutio eorum que pro contraria parte fuerit, videtur.
- 83 Pactum de lucro cessante licet in speculatione bonam rationem habeat in praxi tamen in periculosum est, ut antequam fiat discussendum sit.
- 84 Mutuum debet esse causa propinqua lucri cessantis, v. e. us, compensatio per mutuarium non censetur usuraria.
- 85 Nihil recipi potest, atque lucri cessantis, si mutuum factum sit ex pecunia in expostione negotiationi.
- 86 Nec ex expostione negotiationis quidem, sed ab eo qui aliam habet, quam possit exponere.
- 87 Totum lucrum speratum non est deducendum in pactum: & regula statum nisi quantitas sit deducendum.
- 88 Duo modi quibus potest pactum fieri de compensatione lucri cessantis.
- 89 Quoad in cor sic stranda determinanti pretium compensationis lucri cessantis.
- 90 Compensationis lucri cessantis non est accipienda statim ab initio mutationis.
- 91 Scandalum vitandum in repetitione lucri cessantis.

Omnia fere que de interesse damni emergentis ante constituta sunt, in hoc etiam locum habent, ex communi doctorum consensu. Primum enim consentiunt, quod cum aliquis inuitus mutuauit, & lucrum inde illi cessat, possit ipsum exigere, de eoque pacisci: immo quod is qui cogit ad mutuum, teneatur ut damnum emergens, sic & lucrum inde cessans restituere, etiam si pactum non interuenit, quia naturalis lex æquitatis postulat, ut eum qui per te iniuste patitur, in demerit per omnia feruas. Proinde ille qui à mercatore furatur pecuniam, quam ad negotiandum habet paratam, teneatur ultra illam, solucere lucrum ei cessans, ut patet ex doctrina de restitut. tradita per D. Thom. 2. 2. qu. 62. art. 4. Quæ procedit iuxta Sotum in 6. De iust. & iure q. 1. art. 3. concl. 2. etiam si coactio prædicta fiat sine peccato: ut eum Rex ingruente bello ob reipub. urgentem necessitate, à mercatoribus inuitis pecuniam mutuo accipit. Adde etiam, ex eodem ibidem, procedere, etiam si coactio per comminationem mortis, aut aliorum grauium in cor nodorum non interuenit: metus tamen fuerit iustus: ut cum vassallus grauius meritoque; metuit se molestias perpetuarum & diuexandum à domino suo, nisi ei det mutuum: immo etiam si tantum fuerint preces importuna, prout Iacobus à Graphiis in lib. 2. De iust. & iure. cap. 104. num. 26. notat per illud, quod vis, metus, & importuna preces æqui parentur. Itaque si habeam pecuniam expostam negotiationi licite, precibus importantis alicuius mei familiaris illum mutuari, possim licite petere interesse lucri cessantis, inquit ille citans Sotum, qui quidem in citata conclusione 2. id inuenit, dum vitur verbis illis: quomocumque inuitus cogatur mutuare.

Secundo consentiunt Doctores, cum qui ita sponte mutuauit, ut velit certum terminum præfixum ex solutione mutui: posse pacisci, ut de damno emergente ita & de lucro cessante, quod contigerit si solutio non fiat in termino. Et ratio est: quia elapso termino non amplius sponte sed inuitus, sicut & in prædicto casu, mutuare censetur. Immo ut plenius docet Lud. Molina, De iust. & iure tom. 1. tract. 2. disp. 315. c. 6. luf. 2. quantumuis tale onus non fuerit expresse deductum in pactum, illud subire tenetur mutuatarius, si in termino mutuum non restituit. Et ratio est: quia pecunia cum lucro ex ea faciendo, pluris valet, quam ipsa per se spectata. Potest ergo pro ea mutuata plus exigere, quam ipsa per se valeat: quandoquidem illum tradens, censetur simul tradere lucrum, quod in illa negotiationi destinata; latet virtute: sicut proventus frugum latet in tritico sationi destinata.

Tertio consentiunt acceptionem & retentionem pretij supra sortem ratione lucri cessantis, non esse tam facile licitam, quam ratione damni emergentis; neque dubitandum esse, quin ad eam requirantur omnes conditiones in præced. capite propolita.

De interesse lucri cessantis contingente ex mutuo, ante terminum assignatum ipsius solutioni.

SECTIO PRIOR.

In controuersia autem versatur num concurrentibus etiam iudem conditionibus, ille qui sua sponte, & à nemine coactus mutuum dat, deducere possit in pactum, ut ei soluat lucrum quod cessat antequam mutuatarius sit in mora solutionis: ut si v. g. aliquis habeat pecuniam destinam ad negotiandum hoc anno, ex qua hoc eo Ianno sperat 100. aureos lucri, aliusque eam mutuo petat soluendam post annum. Difficultas inquam est, num mutuanus possit in pactum deducere, ut mutuatarius tantum restituat ultra sortem, quantum æstimatur lucrum illud in spe. Atque partem negantem sequitur Innocentius ad cap. finale De vsuris, & cum eo aliquot Iuris periti, quorum meminit Cou. lib. 3. var. a. resol. c. 4. num. 9 & videtur tenere D. Thom. 2. 2. quæst. 78. art. 2. ad idem concedens mutuantem posse pacisci de damno emergente, subiungit non posse pacisci de lucro cessante: quia nondum illud habet, & potest ab habendo multipliciter impediri. Quod autem (inquit) tale est, vendi non potest. Eandem potius sequendam censet Sotus in citato art. 3. concl. 4. licet contrariam affirmantem non audeat repetere.

Pro qua multo plures sunt auctores quos referunt & sequuntur Couar. loco citato, Nauar. in comment. De vsuris, nu. 43. Petr. à Nauar. lib. 3. De restit. cap. 2. nu. 287. Alphons. de Neapoli in tract. De vsuris quæst. 18. num. 29. & 30. & Lud. Molina loco citato, versus Contraria tamen. Pro ea autem (quam insignium Doctorum auctoritate fultam possimus tuta conscientia tenere) plures quidem rationes afferuntur, sed vnica sufficiente pro praxi, contenti erimus, addita ei definitione cap. In ciuitate, De vsuris: per quam absolute conceditur ratione interesse lucri cessantis vendere merces ultra currens pretium, si venditor voluisset illas reseruare in aliud tempus in quo plus esse valituras verosimile esset.

Ratio vero talis est, quia cum in pecunia sit duplex potentia ad lucrum: altera absoluta, quæ semper in pecunia cernitur, etiam reposita in arca; altera quæ coitatur pecuniæ non absolute; sed vt fiat sub tali vel tali industria; apud talem vel talem mercatorem; paratum ad talem vel talem negotiationem; vel rei frugiferae emptionem, secundum priorem quidem potentiam, non dicitur plus valere: neque licet pro ea aliquid ultra sortem accipere, iuxta dictam in præcep. cap. 4. secundum posteriorem tamen potentiam plus valet quia per industriam hominis illi accedentem, perinde ac in instrumentum mechanicum, ex sterili efficitur res nata fructu fiare.

Pro quo fructu licitum esse pretium accipere, patet per duo absurda quæ alioqui sequerentur. Prius est, quod mercatorem ad nundinas profecturum detinens, nullum ad id habendo ius, non teneretur ad restitutionem illam mutuari, quod ille verosimiliter facturus erat. Posterius est, quod nec esset quis compellendus ad restitutionem damni, quod mechanicus incurreret, impeditus ab ipso (item non habente ad id ius)

ne suam artificum exerceret. Cum ergo hæc ita sint, & mutuatarius à mercatore accipiendo mutuo pecuniam, quam habet expolitâ negotiationi, causâ sit cessationis lucri, quod a proferret manens expolitâ; is (mutuatarius inquam) tenebitur id ipsum lucrum eidem mercatori pacifici de pretio refundendo pro interesse lucri ex eiusmodi mutuo cessantis.

81. Neque refert quod forte pecunia plus valeat quidem in manu mutuatoris, non tamen in manu mutuatarii: quid id nõ impedit quominus mutuator vere causâ mutuatarii sentiat detrimentum, ad quod refarciendum obligatio detur: cum non sit iustum ut ille dispendium patiat ut de meruisset præmium ex cap. Peruenit. De fidei iustis. Nec item refert quod, ut *S. r. ubi*, mutuator prædictæ cessationi lucri, voluntarie omnino consentiat: cique sit liberum suam pecuniam sibi reservare. Nam aliud est in damnum consentire, & aliud damnum remittere: neque necesse est ut si mutuator consentiat se pati interesse ex mutuo, teneatur gratis pati, nulli refusione. hæc ita secundum iustitiam exigentiam. Alioqui enim, nec ratione damni emergentis, nisi mutuo illud patiens, possit aliquid accipere: si quidem iuri suo cedit eo ipso, quod in mutuum consentit. At id absurdum est: quia ex eo, quod quis sponte in gratiam alterius aliquid præstat, non debet deterioris esse conditionis quam si præstaret inuitus; cum illud quam hoc laudabilius sit: sic enim rusticus quem rogas tibi viz ignota fieri ducem, ex eo quod tibi sponte consentiat, non minus potest recompenfationem exigere pro operibus à quibus voluntarie cessat, quam si inuitus cessaret. Item si petas ab artifice instrumenta artis quibus est lucraturus, non minus ipse potest tecum pacifici de lucro cessante, si sponte concedat, quam si inuitus. Quia ergo pecunia mercatori negotiaria est velut instrumentum quoddam quo lucrari potest: dum eam tui causâ à negotiatione fructificante summonet, si libere summonet, non debet esse peioris conditionis quam si id faceret coactus.

Quamuis autem Caiet. 2.2. quæst. 78. art. 2. requiritur putet, ut mutans scilicet ex charitate cogatur mutuum dare, ut salua conscientia possit aliquid in pactum deducere ratione lucri cessantis: tamen videtur assentiendum Navarri in comment. De usuris, n. 52. (sicut assentitur Petrus à Navar. in cit. 6.2. n. 300.) assentiendum mutuatorem siue sua sponte, siue precibus alterius adductus, siue affectu charitatis, siue affectu lucri: immo & odii, vel crudelitatis mutuo det non impediri ab exigendo lucro sibi veie inde cessante: quia licet per malum affectum peccet, non violat tamen iustitiam æquitatem, cum petat sibi debitam, ut bene ibidem Navar. ostendit.

Quod si Caietanus obiiciat pecuniam, ut est in statu lucri, seu parata ad negotiationem plus quidem valere, si tamen auferatur ab illo statu, desinere plus valere; id quoque illum qui sua omnino sponte, nec charitate saltem impellente, auferat à negotiatione suam pecuniam ut mutuet, nihil amplius quam ea per se valeat, posse citra usuram accipere. Respondendum est. Non obstante, quod nulla charitas ad mutuo dandum compellat; ratione lucri cessantis posse aliquid supra sortem in pactum deduci, quia id non accipietur pro pecunia posita extra statum lucri, ut sic spectata; sed ut à lucro ipso distribuitur ad mutuum, interueniente conventionione cum mutuatario, de refarciendo lucro cessante: quod mutuator exigere potest in casu quo non tenetur mutuo dare. Is enim potest suam indemnitatem procurare, ac suas diuitias plus quam proximi diligere.

83. Porro consequens est ex dictis quod Alphonsus à Neapoli in tractatu De usuris q. 18. n. 32. confirmat: si adsint omnes conditiones quas requirit diximus, posse tuta conscientia exigere interesse lucri cessantis, nõ tantum post primum annum à die mutuationis, sed etiam in subsequenteribus annis, donec facta sit totius capitalis solutio; pro rata tamen: nempe, ut si fuerit soluta media pars, tantum exigatur interesse pro alia medietate non soluta; & sic deinceps. Immo addit ille non soluto interesse, quod solvendum erat ratione capitalis, posse aliud interesse exigi pro eo; si solutum exponeretur negotiationi, & pro rata fructificaret perinde ac capitale. Ad quod tamen requiritur, ut mutuatarius singulis annis moneatur, ut videat num velit, & possit alia ratione sibi providere. Verum id admissum in speculatione; dissuadendum

est in praxi antequam sit, pro ut bene moment Contradus De contractibus, quæst. 30. in fine, & Medina in Cod. De acquisitione per usuram q. 3. versu. Est ergo resolutio; atque alii quorum meminit Lælius Zechlin in tract. De usuris cap. 16. num. 7. deduciturque ex cap. In civitate De usuris. Et ratio patet: quia quidquid pacifices deant, se velle omnes conditiones requisitas servare, facile est vna ex parte, ut mentiat iniquitas sibi; & ex altera difficile, ut omnes tales conditiones simul concurrant, ac seruentur debite. Postquam autem factum est tale pactum diligenter attendendum est; an omnes eiusmodi conditiones fuerint obseruatæ; quia cum illis omnibus celebratum pactum de refundendo lucro cessante, non est ut usurarium condemnandum. Atque ut de eo facilis iudicari possit, explicatione earundem conditionum traditur in præced. cap. 7. aliquot documenta addere conferet.

Documenta vitia ad iudicandum an illicitum sit pactum in mutuo cum mutuatario, de lucro cessante refundendo.

SECTIO POSTERIOR.

84. Primum est: Ad hoc ut lucrum reuera cessare censatur, opus esse in primis, ut pecunia ut quidvis aliud quod mutuo datur, sit aliquid ita deputatum negotiationi, ut nisi mutuum interuenisset, negotium de facto esset: sicque cessationis à negotiatione, & amissionis lucri ex ea proveniatur, mutuum causa fuerit propinqua: ut contingit, quemadmodum notat Alphonsus à Neapoli in ead. quæst. 18. num. 33. cum mercator iam habeat præ manibus tales merces emendas; ex quibus verosimiliter lucraturus fuisset, si illas emisset ex pecunia mutuatæ; aut cum nobilis, vel alius homo diues propter mutationem, impeditus est ne prædium tunc venale, vel castrum, vel censualem redditum emeret, contra quam plane statuerat & poterat de præfenti. Cuius documentatio est, quod quando mutuum causa est tantum remota amissionis lucri: in re quæ mutuo datur, non inest ille maior valor, quem supra diximus: sed solum potentia ipsa remota ad lucrandum, propter quam, supra etiam diximus, pecuniam non valere aliud plus, quam de se valeat. Atque de lucro proveniente ex huiusmodi potentia remota exponendus est. D. Thomas loco cit. cum negat mutuantem pacifici posse de lucro cessante. Nam aliqui secum ipse pugnant cum in 2.2. quæst. 62. art. 4. satis aperte innuat eas esse accipere pretium pro lucro cessante; res scilicet quæ mutuo datur, considerata pro ut expolitâ est negotiationi.

Ex hoc documento dependet illud quod ex Panorm. & aliis, Sylva. habet Usura 1. quæst. 19. lucrum cessans, ut pro eo aliquid accipi possit, debere esse in actu, aut quasi in actu (quod est debere verosimilitudinem esse) non autem esse tantummodo in possibilitate: quod potius est non esse, quam esse. Dependet etiam quod habet Petrus à Navar. lib. 3. De usuris. cap. 2. num. 301. interesse lucri cessantis censendum tantum fictum, nec verum, cum vel mutuator non statuerat negotiari cum pecunia quam mutuo dedit, vel si statuerat, negotiatio talis fuit ex qua lucrum alicuius momenti vero similiter sperandum non fuit. Dependet denique quod habet Lælius Zechlin in tract. De usuris cap. 16. nu. 5. in 2. & 3. conditione. Ad hoc ut lucrum istud præterendi queat, requiritur ut mutans possit, velit, & propositum habeat negotiari, atque id procurare. Proindeque Clericum, qui negotiari prohibetur, non posse illud præterdere; nec item doctorem aliamve eiusmodi personam, quæ negotiari non solet, nec etiam mercatorem cum habeat pecunias, expectans occasionem emendi merces, nec de propinquo empturus est quod Gallice dicimus: *Il n'est encore sur le point d'acheter*. Ex quo eodem authore in præcedenti cap. 5. num. 8. versu Secundo debet, adverte: quod et si in foro conscientie penitenti pro se, aut contra se loquenti credatur: penitenti tamen lucrum cessans non credi in foro externo: ne quidem iuranti, nisi probet sibi cessare cum omnibus conditionibus requisitis ad illud iuste exigendum.

85. Secundum documentum est: Quod ut ex mutuo facta de pecunia quæ non est expolitâ negotiationi, nihil ratione lucri cessantis potest accipi; ita nec posse quando mutuum sit de pecunia quæ erat quidem ad negotiandum destinata,

desinit

deficit tamen destinata esse, per hoc quod mutans mutatur propositum negotii et ex illa. Inde enim definitur contractus esse cum in utilitate humana, per quam fructificari reddebat ex illis. Et ita recte inquit Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. 212. finem: quod nequeat quidquam ratione interesse lucrificantis iuste capere, quia non volunt vel non possunt negotiari, nec res emere frugiferas expositas venales.

Quod idem proponens in commen. de vsuris, not. ab li. 19. promittit in nu. 18. ex communiter recepta D. Antonini sententia, quod volens emere pradium aut aliud quod sibi proventum annuatim redderet, si alteri pecuniam qua empturus est, mutuet (praesertim compensationem promittenti) possit accipere ab ipso proventum euenturum sibi, ex eo quod emisisset, nisi mutuasset, tum quia talis aequiparatur mercatori mutuantem pecunias paratas ad merces emendas tum quia illud accipit ratione interesse lucrificantis sicut mercator: tum quia ex communiter etiam recepta sententia, is qui vendit aliquod pradium iusto pretio & tradit illud emptori non soluenti, potest ad seruandum se indemnem sine violatione equitatis, loco interesse tantum accipere, quantum id ipsum pradium deductis expensis reddiderit. Quare poterit similiter accipere a mutuario, si par lucrum ei cessaret ex mutatione illi facta.

86. Tertium documentum est: Nihil accipi posse ratione lucri cessantis ex pecunia mutuo data, negotiationi exposita, si is qui mutuo dedit, aliam habuerit non expositam, quam mutuo daret, vel quam exposuit, aut exponere potuit in mutua locum. Ratio huius est: quia tunc vel ipsi lucrum proventurum non cessabit, vel ex ipsius tantum negligentia cessabit. Vnde non est quod a mutuario aliquod exigat ratione lucri cessantis. Quod idem sentiendum est, si aliquod negocium peragat ad quod non erat applicaturus operam suam, si ex mutua pecunia negatoretur, quia inde tantumdem lucratur, quantum lucraretur ex negotiatione ideoque tunc lucrum non cessat ei ob mutuum, ita ut in fine anni tantum habeat, quantum habuisset si non mutuaasset. Quod si contingeret minus habere vel cum maiori labore acquirere, talis damni emergentis compensatio exigi posset, prout notat Molina de iust. & iure tomo 1. s. ult. 2. disp. 316. in vltim. Propositum autem documentum ex Calet. & Med. approbans Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. 212. & in comment. de vsuris, num. 54. vtroutrique conditione 3. ipsum limitat, ut non procedat in casu, quo quis habet aliam pecuniam reservatam quidem, sed moderate, pro conditione sua persone destinata ad subueniendum fortuitis necessitatibus, vero similibus: quam non statuit negotiationi exponere, sed reservare in illum finem, prout prudentia dicitur, & prudentes facere solent.

87. Quartum documentum est: Non esse deducendum in pactum totum lucrum speratum, sed solum quantum valet in potentia pecunia exposita negotiationi. Hoc, anted. his consentaneum, habet ex D. Thomae doctrina Nauar. in comment. De vsuris num. 54. versu finem. Itaque talis notentia estimatio expendenda est, ut lucrum cessans in pactum deducatur. Estimatio vero eiusmodi facienda est secundum lucrum speratum, nec dum habiti, quantitatem incertitudinis, propter quam res minus valet, quam valet iam habita. Optima autem regula statuendi in hac re iustum pretium potest esse: ut qui mutua, tantum remittat ex lucro cessante, quantum ipse daret alteri ob contractum assicuracionis, id est, quantum daret illi qui ipsum securum redderet de toto lucro sperato: in seipsum suspiciens totum periculum, ut v. g. si quis speraret lucrum 15. pro 100. & libenter daret 5. pro assicuracione, posset tantum accipere 10. pro lucro cessante, quia haec soluens, reddit ipsum securum.

88. Aduertendum est autem (quod habet Petrus & Nauar. lib. 3. de restit. cap. 2. nu. 303. & aliis antiquioribus citatis attingit Molina in memorata disput. 316. versu finem) de compensatione lucri cessantis dupliciter posse fieri pactum: vno modo indeterminate, ut scilicet interesse quomodocumque postea euenerit, mutuatarius teneatur quantum ipsum fuerit, resarcire, & mutuatorem feruare indemnem, quod est post pactum iniri, ut mutuatarius tantum lucrum det mutuantem, quantum alii suae artis lucrati sunt ex simili pecunia, siue parum sit, siue multum, siue nihil, aut quantum vali-

tum sunt fructus praedij, quod emendum fuerat ex mutua pecunia: deductis expensis, laboribus, & periculis. Altero modo pactum fieri potest determinate in tempore. Et ad principio de certo pretio quod mutuatarius soluat pro lucro cessante, siue minus, siue etiam nullum (vt & Medina C. De acquisitis per vsuram qu. 3. versu Est ergo solus o. & ex 8. id lib. 6. De iust. & iure quest. 1. ar. 3. habet Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. vlt. lit. N. versu. 4.) postea comperiat cessare. Quod est, ex Medina, tale pactum non innitit veritati lucri euenturi, sed vero similitudini rationabiliter habitae.

Excipe, nisi forte lucrum speratum esset certum, ut cum quis habet in promptu pecuniam qua propediem censum omnino statuit emere super possessionem qua sub censu venalis est: ac victus praecibus amici mutuum exigentis, di-ctam pecuniam dat mutuo declarata conditione lucri cessantis cuius compensationem mutuatarius promittit. Tunc enim quia lucrum certum est, de eo pacisci licet, & totum exigere tuta conscientia: prout (citato Iosepho Angles) expresse docet Alfonso de Neapoli in tract. De vsuris quest. 18. condit. 9. Et confirmatur: quia in eo nulla cernitur iustitia causa defalcandi.

89. Porro in determinando memorato pretio, non tantum ob incertitudinem antedictam, defalcandum est aliquid de lucro cessante, sed etiam deducenda sunt expensa, quas in negotiatione facturus erat mutans maiores, quam faceret cessans ab illa: quoniam pro earum quantitate lucrum speratum minuitur: & propterea ex illo deducenda sunt. Adde etiam ex pretio lucri cessantis deducendam esse aliquam portionem: ratione periculi cui capitale in negotiatione subiacebat, iuxta Medina in C. de acquisitis per vsuram quest. 3. §. Conditio. nec. in 8. conditione & Sylu. vsura. 1. numer. 10. Eamque maiorem aut minorem, prout maius minusve fuerit tale periculum, ad quod definiendum, haec regula, antedicta similis, vsui esse potest, ut qui mutuat, tantum de lucro remittat, quantum alteri daret qui ipsum faceret securum de suo capitali, talem enim securitatem illi praestat mutuatarius qui tenetur integrum capitale restituere.

Addunt etiam dicti auctores aliquid esse de estimacione lucri detrahendum pro labore, a quo per tale mutuum exitur mutans, & quem ipse alioqui esset in negotiatione subiturus. Quod communiter quidem verum est, non tamen simpliciter. Nam ut recte ait Sotus lib. 6. de iust. & iure quest. 1. ar. 3. concl. 4. sub finem: merito posset aliquis (maxime si aliunde non haberet vnde victum quaereret) male in negotiando laborem suum impendere, quam amittere aliquid de lucro quod spectat: sicut & mercenarius qui rogatur cessare a labore, iuste posset petere totum quod acciperet, si laboraret, quia potest male laborare, ut totum pretium recipiat, quam a labore desistere, si minus propterea est recepturus. Aduerte autem non posse mutuatarium cogi ad paciscendum posteriore modo, si tantum priore velit pacisci, quia sufficit ut indemnem seruet mutuatorem: ad quod sufficienter se adstringit paciscendo priori modo. Non grauiatur tamen iniuste per pactum posterioris modi si seruentur ante dicta: quia sicut in eo exponitur periculo plus soluendi, ita mutuator exponitur periculo minus accipiendi, quam ei cessaturum sit lucri.

90. Postremum documentum est lucri cessantis estimacionem & exactionem non esse ita faciendam, ut mutuatarius statim a principio mutationis teneatur pro interesse: satisfacere: antequam illud sit positum in esse. Hoc habet Medina in praedenti condit. 7. & Nauar. in comment. De vsuris n. mero 54. condit. quarta & fulius persequitur Petrus & Nauar. lib. 3. de restit. cap. 2. nu. 305. & aliquot sequentibus. Ratio vero eius est, quia quod pro interesse soluitur, eidem subrogatur, neque eius quod nondum extitit, subrogatio exigi potest. Et certe si estimatio fiat, ut lucrum cessans exigatur ab initio mutationis, ipsum non est tantum quantum estimatur. Namque si pro lucro cessante ex 1000. aureis mutuat, statim recipiatur aliquid ut 100. aurei, tunc reuera lucrum non cessat ex 1000. aureis: quia in effectu, tantum 900. mutuantur, ideoque iniustitia est accipere lucrum quantum cessaret ex 1000. cum 100. sint, ex quibus lucrum non cessat mutuatori, qui ea retinens, vel recondit in arca, vel exponit negotiationi, & sic non habet causam

ullam exigendi inter esse pro illis. Accedit quod alioqui si non posset ut mutuatarius obligetur ad solutionem mutui nihil accideret. Fieri enim aliquando potest, ut lucrum speratum ad quietem foret: quod si ab initio mutuator capiat, nihil restabit mutuatario obligato ad solutionem fortis, quod iniquissimum est.

91. **C**eterum in praxi non tantum curandum est, ut predicta omnia seruentur, sed etiam cauendum est sibi diligenter à scandalo. in istiusmodi lucri repetitione. Nam quamuis ea possit esse sine usura, aut iniustitia, plerumque tamen est cum aliqua illius specie, seu apparentia: unde haec, ut scandalizetur possit: vel iudicantes recipientes usurarium, aut iniustum, vel existimantes sibi licitum esse ex mutuo lucrum facere, atque ex dictis, multa quae in praxi quotidiana occurrunt, resolui possunt. Ea trademus commodius in sequenti lib. 25. in tractatu de mutuo.

CAPVT IX.

De penis usurarium, ex quibus inter cetera innotescit, quam gravis sit usura malitia.

SUMMARIUM.

92. *Penae canonicae usurarius impositae in ueruntur tantum ob usuram manifestam.*
 93. *Cuius iudicis sit, crimen usurae punire.*
 94. *Quis censendus sit usurarius manifestus, penis canonici obnoxius.*
 95. *Quae sint talis pena.*
 96. *De eo quod usurarius manifestus non sit, spei censendus in loco sacro, nec absoluentis a peccatis donec satisficiat quantum potest.*
 97. *De eo, quod irritum sit usurarii manifesti testamentum.*
 98. *De excommunicationis pena constituta nonnullis qui fauorem exhibent usurariis in exercendis usuris.*
 99. *Duae ultime penas spectantes ad forum externum.*

92. **P**raeter penas iuris naturalis & diuini, quae sunt reatus aeterni supplicij (iuxta tradita in praecedenti cap. 4. de mortali malitia usurae) & obligatio ad restitutionem, de qua dictum est suo loco in praeced. lib. 10. tract. 4. cap. ult. parte 5. aliae sunt iuris canonici impositae usurarijs, non quidem omnibus, sed tantum manifestis, iuxta communem Doctorum sententiam, ex Angelo in verbo usura 2. §. 19. & Sylu. in 10lem verbo nono, quae est, 1. De quibus antequam dicamus, praemittenda est explicatio duplicis dubij, quorum prius est, An usurae crimen, seu penam usurario infligere, pertineat tantum ad Iudicem Ecclesiasticum, an etiam ad Iudicem laicum: posterius uero, quis dicatur usurarius manifestus, penis canonici obnoxius.

Explicatio dubij, An usuram punire, sit tantum Iudicis Ecclesiastici.

SECTIO I.

93. **A**tque de priori, duae sunt sententiae in quam utramque plures auctores citat Couar. lib. 3. resol. c. 3. v. a. in principio. Vna est, usuram esse simpliciter crimen Ecclesiasticum. Altera est crimen esse mixtum fori: & ita Iudicem secularem inter laicos, & Ecclesiasticum inter Clericos, posse de hoc crimine iudicare, quam sententiam imple Couar. amplectitur. Ceterum non videtur dubitandum quin tam laici quam Clerici puniri possint pena Ecclesiastica. Nam in cap. 2. & in cap. Praeterea De iuris, laici usurarij à Iudicibus Ecclesiasticis puniuntur pena excommunicationis. Et certe quia ratione cuiusque peccati, quilibet Christianus Ecclesiasticum forum sortitur, ne Regibus quidem exceptis: ex cap. Noui De iudicis, manifestum est non tantum in Ecclesiasticis, sed etiam in laicis crimen hoc vindicari posse auctoritate Ecclesiastica. Nec etiam videtur negari posse quin à seculari Iudice crimen usurae vindicari valeat in iis qui pertinent ad ipsius forum. Nam usura perinde ac furtum prohibita est, non tantum iure supernaturali, sed etiam naturali, nec tantum iure canonico, sed etiam civili: neque ius canonicum vllibi eam referuauit Iudici Ecclesiastico.

Immo in cap. Post miserabilem De usuris, permittit Iudicibus saecularibus de ea cognoscere. Verum est tamen,

quod usuram punio speciali quadam ratione, magis quam furtum censeri potest ad fori Ecclesiasticum pertinere. Nam quia iure canonico nullae unquam permittuntur usurae iure civili uero aliquae sunt permittuntur, prout habitum est in cap. 4. ea de causa (cum Magistratus seculares conuenerunt censentur in eorum animaduersione) effectum est, ut Iudicis Ecclesiastici correptioni relinquerentur: adeoque ut illarum crimen Ecclesiasticum diceretur, sicut dicuntur perurium, blasphemia, & quaedam alia. Est & alia causa cur dicatur crimen Ecclesiasticum; nempe quod licet dum de punitione agitur, & quaestio est facti, usura pertineat tam ad laicum quam ad Ecclesiasticum Iudicem; quando tamen quaestio est iuris, hoc est, quando inquiritur num contractus sit usurarius, proprie pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum de ea cognoscere: ut ex Panorm. quibusdam alijs habet Syluest. Usura nono, in principio.

Explicatio alterius dubij, Quis censendus sit usurarius manifestus.

SECTIO II.

94. **D**e posteriori autem dubio dicendum est cum Angelo & Syluest. locis cit. Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 280. & Couar. in cit. cap. 3. num. 4. ubi alios commemorat) quod per usurarium manifestum intelligatur primo, is qui est notorius per euentiam facti, ut est is qui in conspectu populi usuras exercet tot id conspicientibus, ut nulla tergiversatione negari possit. Nec requiritur ut plures actus usurarios exerceat, vel ut quibuslibet petentibus tribuat (quod insinuare uidentur Angelus & Syluest. dum aiunt debere esse in domo paratum mutare omnibus uolentibus: ad eum modum quo meretrix in prostibulo parata est ad flagitium) sed sufficit ut vnus actus usurarium tali modo exercuerit, ut ex Panorm. habet loco cit. Nauarrus. Nec item requiritur, ut usurae exercuerit in mutuo formali & aperto, sed sufficit ut in mutuo virtuali, & palliato quale est tectum, contractu venditionis, quando merces ob dilatam solutionem manifeste venduntur carius pretio eorum rigorofo ex Nauarr. loco citato, & Sylu. in sequenti quaest. 2.

Intelligatur secundo, per manifestum usurarium, quicumque de seipso tale crimen confessus est in iudicio, etiam si inquit loco citato Couar. simplex confessio sit, neque professus fuerit se manifestum usurarium esse. Item quicumque per sententiam iudicis ob tale crimen damnatus est. Namque & propria confessio, & iudicis pronuntiatio efficit notorium, quod uocatur iuris, & equiparatum notorio facti in cap. finali De cohabit. Cleric. & mulierum, & in cap. Cum olim De verb. signific.

Intelligatur tertio, per manifestum usurarium, (ut Angelus & Sylu. locis citatis habent ex glossa ad cap. Quamque De usuris in 6. verb. Manifesti) qui coram Sacerdote, & testibus, publice fatetur se usurarium, & usuras restitui mandat, libros rationum tradens. Sed, ut Couar. in cit. nu. 4. admonet ex communi sententia, id uerum est tantum cum ex confessione crimen in plurium notitiam uenerit. Ratioque esse potest, quod praeter notorium iudiciale, id est, per confessionem rei in iudicio, uel sententiam Iudicis; nullum aliud extrajudiciale ponatur in praecitatis capitulis, quam illud quod ad tam multos peruenit ut publicum sit, nec tergiversatione celari possit. Unde ad in Couar. non referre, an confessio extrajudicium fiat coram Sacerdote, uel coram notario, dummodo facta fuerit ita palam ac publice, quod ad plurium aures, cognitionem, & scientiam peruenerit. Alij autem modi quibus innotescit usurae crimen, non faciunt usurarium manifestum, sufficienter ad penas de quibus acturi sumus incurrendas: ut locis cit. monent Angelus & Sylu. Itaque ad id de se, non sufficit quod usurarius crimen suum fateatur, extra iudicium etiam coram testibus; aut quod eiusdem criminis infamia labore; aut quod sint contra eum argumenta & indicia usurae admixta, & sic de reliquis. Talia tamen ad hoc sufficere possunt, ut per Ordinarium loci publicetur usurarius esse, ut iidem auctores addunt.